

रोहिणी - पत्रिका 1995-96

द्वीपान्तरसंस्कृतविज्ञानम्

ॐ

बालिद्वीपलब्धं प्राचीनं

अक्षररामायणम्

वैङ्गर्भरुविश्वसंस्कृतसम्प्रेषणे
लिखितम्

कविजानकीयम्

सम्पादकः - परिष्कारकः - प्रकाशकश्च

अरैयर् श्रीरामशर्मा

उभयन्यायवेदान्तालङ्कारः

पञ्चभाषाकवितावल्लभः

प्रांशुपालः

सर्वकारीयसंस्कृतकालेजः मेलुकोटे 571 431 पि.नं.

ದ್ವೀಪಾಂತರ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಜ್ಞಾನಮ್ :

ಬಾಲಿದ್ವೀಪಲಬ್ಧಂ-ಪ್ರಾಚೀನಂ

ಅಕ್ಷರ

ರಾಮಾಯಣಮ್

ಕವಿಜಾನಕೀಯಂ

ಸಂಪಾದನಂ ಪರಿಷ್ಕರಣಂ

ಅರಿಯರ್ ಶ್ರೀರಾಮಶರ್ಮಾ

ಉಭಯನ್ಯಾಯವೇದಾಂತಾಲಂಕಾರಃ - ಪಂಚಭಾಷಾವಲ್ಲಭಃ

ಇವಿಧಿ ೧೯೯೪
ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲಃ

ಸರ್ವಕಾರೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಕಾಲೇಜಃ - ಮೇಲುಕೋಟೆ 571 431

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಭಾರತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರಸಾರ ಯೋಜನೆ,

91, ಧರ್ಮಶ್ರೀ, ಶಂಕರಪುರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 004

ದೂರವಾಣಿ : 6 60 46 41

ಮುದ್ರಕರು :

ಭಾರತ ದರ್ಶನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು-28

ದೂರವಾಣಿ : 6 60 53 81

ಬೆಲೆ : ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ.

मुखवाणी

भारतवर्षस्य प्राचीनेषु उपद्वीपेषु इदानीं इण्डोनेष्याख्येषु बालिद्वीपः 'बलिद्वीप' इति पूर्वं प्रसिद्ध आसीत् । तत्र प्रायः सार्धसहस्रवर्षेभ्यः पूर्वं कर्णाटराजस्य श्रीधर्मस्य आधिपत्यं आसीत् इति ज्ञायते । किञ्च शैव-वैष्णव-शाक्त-बौद्धादीनां संस्कृतभाषात्मकः व्यवहारः अत्यन्तं उत्तमः आसीत् इति च प्रचीनताळपत्र-पाण्डुलिपिपत्र-खण्डादिभिः ज्ञायते । बरोडामहाराजेन गायकवाडेन स्वकीयपुस्तकभाण्डागारात् प्राचीनाः खण्डत्रुटिताः श्लोकाः टिप्पन्यश्च 'बालिद्वीपग्रन्थाः' इति संग्राह्य प्रकाशिताः सन्ति । तेषु 'कविजानकी' इति नाम्ना स्थिताः खण्डाः त्रुटिताश्च सावधानं परिष्कृत्य, 'अक्षररामायणम्' इति नाम्ना अत्र प्रकाश्यन्ते । अत्र ओं श्रीपूर्वकैः पञ्चाशद्वर्णमालाक्षरैः आरब्धैः श्लोकैः रामायणकथासंग्रहोऽपि बालानां अत्यन्तं उपयोगाय भवति । लृ लृ ड ज ट ठ ढ ण अक्षराणां लिपिसुन्दराणां उपमानानां निरूपणेन, 'अं अः' इत्यादीनां फलितवर्णरूपेण उकारस्य ह्रस्व-दीर्घ-प्लुत-संवादेन लकारत्रयप्रयोगेण च उपयोगचमत्कारः रमणीयोऽस्ति । कविश्च जानकीनाम्नी राजसंबन्धिनी पण्डिता च इति ज्ञायते । खण्डत्रुटितानां संयोजनेन कवेरभिप्रायानुसारेण परिष्कारेण च 'अक्षररामायणं' इदं सम्पादितं संस्कृतशिक्षाभ्यासपराणां सर्वेषां प्रमोदाय भवति । द्वीपान्तसंस्कृतभाषाविज्ञानसंशोधकानां च उपयोगाय भवति ।

संभ्रमसन्धानकला प्रशस्ता प्रत्यायनी चापि विनष्टकानाम् ।

प्रचीनभावानुविवर्तनी सा काव्येषु भाव्या सुधियां महिम्ना ॥

अरैयर् श्रीरामशर्मा रामानुजदासानुदासः

24-2-1996

बालिद्वीपप्रसिद्धम् अक्षररामायणम् कविः - जानकी

ओम्	रामलक्ष्मणौ भ्रातरौ नमस्कृत्वा सितासितौ । वने तस्मिन् विचरन्तौ सीतां च जनकात्मजाम् ॥	१
श्रीः	धन्यं मंगल्यमायुष्यं अलक्ष्मीकलिनाशनम् । रामायणं प्रवक्ष्यामि मातृकाक्षरयोजितम् ॥	२
अ	अयोध्याधिपतेः पुत्राः चत्वारस्सूर्यवर्चसः । राम-लक्ष्मण-शत्रुघ्नाः भरतश्च महाबलः ॥	३
आ	आचारविनयोपेताः सत्यसन्धा दृढव्रताः । शूरास्सत्यप्रतिज्ञाश्च सर्वे दशरथात्मजाः ॥	४
इ	अङ्गितेन तु कैकेय्याः स्वपुत्रहितकाम्यया । दृढव्रतो राज्ञ इष्टो रामस्संप्रस्थितो वनम् ॥	५
ई	अहितेनाभिषेकेन रामस्संप्रस्थितो वनम् । सीता चानुगता साध्वी लक्ष्मणश्च महाबलः ॥	६
उ१	उपवासपरो रामः तपस्वी दण्डके वने । सभार्यस्सभ्रातृकश्च चचार मुनिभिस्स्तुतः ॥	७
ऊ२	ऊनशूर्पणखादोषात् रामस्य च पराक्रमात् । तत्र पाराभवः कालो राक्षसानामुपस्थितः ॥	८
ऊ३	ऊनस्तु रामवीर्येण रावणो नाम राक्षसः । तेन दुष्टात्मना सीता छलेनापहता वने ॥	९

ऋ	ऋषिधर्मसमायुक्तं मारीचं नाम मातुलम् । आगम्य रावणः पापः ततस्तद्वाक्यमब्रवीत् ॥	१०
ऋ	कृतिं कृत्वा छलेन त्वं दूरं गच्छ वनेषु मे । दशरथात्मजं हत्वाऽरामं तत्र करोम्यहम् ॥	११
लृ	लोम्ना काञ्चनरूपेण मृगो भूत्वा स शृंगलः । लोभयित्वा तु वैदेहीं व्यहरद् दण्डकावने ॥	१२
लृ	सीतां कमलपत्राक्षीं उपासीनां वने तदा । लृकारकुटिलो हत्वा रावणोऽगात्रभस्तलम् ॥	१३
अे	एतस्मिन्नन्तरे गृध्रो जटायुर्नाम धार्मिकः । तेन ताभ्यां समाख्यातं सीतायाः परिमार्गणे ॥	१४
अै	ऐश्वर्य-मद-मत्तेन रावणेन खगाधिपम् । हत्वा तस्मिन् वने गृध्रं सीता लङ्कां प्रवेशिता ॥	१५
ओ	ओघशोकनिमग्रस्सः सीतावत्सलराघवः । कपिना हीनराज्येन सुग्रीवेण समागतः ॥	१६
औ	औषधं परमं प्राप्तः सुग्रीवो रामदर्शनात् । हत्वा च वालिनं रामः सुग्रीवं चाभ्यषेचयत् ॥	१७
अम्	महाकपिं हनूमन्तं सत्यसन्धं दृढव्रतम् । सुग्रीवः प्रेषयामास सीतायाः परिमार्गणे ॥	१८
अः	हनूमान् वानरश्रेष्ठो जाम्बवान् कृत्तनिश्चयः । तारेयः कपिभिस्सार्धं भ्रमन्तो दक्षिणां दिशम् ॥	१९
क	कथयन्तस्स्ववृत्तान्तं कुत्रचित् कालपर्ययात् । अलब्ध्वाऽन्तश्च वैदेहीं चक्रुः प्रायोपवेशनम् ॥	२०

ख	खगस्तु सिद्धकार्यार्थः सम्पातो नाम धार्मिकः । तेन तेषां समाख्यातं सीतायाः परिमार्गणे ॥	२१
ग	गत्वा पारं समुद्रस्य वेगेन गरुडो यथा । दृष्ट्वा लंकां च नगरीं सीतां च जनकात्मजाम् ॥	२२
घ	घनेऽशोकवने देशे समागत्य स मैथिलीम् । हनूमान् लब्धसन्देशो राक्षसान् विन्यसूदयत् ॥	२३
ङ	ङकारसदृशीं कृत्वा ललाटे भृकुटिं तथा । क्रुद्धेनेन्द्रजिता धीरो गृहीतो हनुमान् कपिः ॥	२४
च	चन्द्रमण्डलसंकाशं लांगुलं तस्य राक्षसाः । शुक्लैरावेष्टितं वस्त्रैः तैलाभ्यङ्गमदीपयन् ॥	२५
छ	छलयित्वा ततस्सर्वान् राक्षसान् विपुलो हरिः । लांगूलेन प्रदीप्तेन लंकामादीपयत् पुरीम् ॥	२६
ज	जलमध्ये स निर्वाप्य लाङ्गूलं प्लवगेश्वरः । कृतामयं पुरं दग्ध्वा पुनरागमनोत्सुकः ॥	२७
झ	झषालयं समुत्प्लुत्य हरिरुत्तम आगतः । सिद्धकार्योऽतित्वरितः प्रदेशं यत्र राघवः ॥	२८
ञ	ञकारवदनो भूत्वा हनूमान् स हरीश्वरः । न्यवेदयदशेषेण राघवाय महात्मने ॥	२९
ट	टकारसदृशं चापं सशरं रघुनन्दनः । गृहीत्वा प्रस्थितस्तूर्णं सीतायाः परिमार्गणे ॥	३०
ठ	ठकाराकारनेत्राणां हरीणामयुतव्रताः । सुग्रीवस्याग्रतो यान्ति प्रीताः कर्तव्यलालसाः ॥	३१

ड	डयन्त इव वेगेन गत्वा पारं महोदधेः । राघवश्शरमुद्यम्य पश्चात्तत्रोपयाचितः ॥	३२
ढ	ढकारसदृशीं कृत्वा ललाटे भ्रुकुटीं तदा । हनुमानग्रतो याति राघवस्य हिते रतः ॥	३३
ण	णकारसदृशैः पद्मैः प्रांजलिः प्रत्युपस्थितः । उवाच सागरो रामं सेतुं मम जले कुरु ॥	३४
त	तस्य तद्वचनं श्रुत्वा सुग्रीवो नळमब्रवीत् । नळ ! भद्रं कुरुष्व त्वं सेतुं तत्र महार्णवे ॥	३५
थ	स्थूलं मृष्टोपमं दिव्यं विश्वकर्मसुतो नलः । चकार सेतुं धर्मात्मा सागरे मकरालये ॥	३६
द	दशयोजनविस्तीर्णं आयतं शतयोजनम् । येन वानरसेनाऽगात् समुत्पत्य महोदधिम् ॥	३७
ध	धनुर्वीर्यं समाश्रित्य राघवस्सह वानरैः । राक्षसान् योधयामास क्रोधसंरक्तलोचनः ॥	३८
न	नगर्यां मोघयुद्धायां रावणस्सह राक्षसैः । ततो द्वाराद् विनिष्क्रम्य चकारायोधनं महत् ॥	३९
प	पनसश्शरभो मैन्दो नीलो मारुतिरङ्गदः । नानावृक्षैश्शिलाभिश्च राक्षसान् विन्यसूदयन् ॥	४०
फ	फलितैः पादपैः कूले रोषिताश्शक्तितोमरैः । राक्षसाः खण्डनं चक्रुः वानराणां चमूमुखे ॥	४१
ब	बलवान् राघवश्श्रीमान् दशग्रीवं जघान सः । निहतं रावणं दृष्ट्वा विभीषणमथाब्रवीत् ॥	४२

भ	भक्तोऽसि मयि रक्षेन्द्र ! धार्मिकश्चापि सुव्रतः । अराक्षसमिदं कर्म कृतं तुष्टोऽस्मि ते विभो ! ॥	४३
म	मया दत्तं राज्यमिदं भुङ्क्ष्व पूलस्त्यनन्दन ! सपुत्रभृत्यानुचरो भुङ्क्ष्व राज्यमकण्टकम् ॥	४४
य	यदर्थमयमारम्भः कृतो मे राक्षसेश्वर ! तामहं द्रष्टुमिच्छामि गच्छ त्वं सहलक्ष्मणः ॥	४५
र	रक्तः प्रियहिते युक्तो लक्ष्मणेन विभीषणः । आरोचयच्च वैदेहीं काकुत्स्थाय महात्मने ॥	४६
ल	लङ्कां प्रविश्य नगरीं ददर्श जनकात्मजाम् । कृशां विवर्णां मलिनां दर्शयामास सुप्रियाम् ॥	४७
व	वरारोहां तदा दृष्ट्वा रामश्चिन्तासमन्वितः । अग्रौ विशुद्धामादाय पुष्पकेण ययौ ततः ॥	४८
श	शत्रून् हत्वाऽतिवेगेन पूर्वमागम्य राघवः । नन्दिग्रामे समादाय भरतं मित्रवत्सलम् ॥	४९
ष	षाङ्गुण्यसुगतिश्श्रीमान् राघवस्सह सीतया । षड्गुण्यसु सङ्गतो भ्रातृभिस्सार्धं मातृभिस्स समागतः ॥	५०
स	समेत्य हृष्टहृदयः पौरजानपदैस्सह । गवां शतसहस्राणि ब्राह्मणेभ्यः प्रदत्तवान् ॥	५१
ह	हतशत्रुर्महेन्द्राण्या शतक्रतुरिवापरः । शतं वर्षसहस्राणां रामो राज्यमवासयत् ॥	५२

अनुबन्धः

क्ष	क्षत्रं ब्रह्माच्युतं जीयात् जीवनं जगतां परम् ।	
	ज्ञानानन्दमयं ज्योतिः ईळे तन्मातृकाक्षरम् ॥	१
	सपञ्चशतसाहस्रसंवत्सरसनातनम् ।	
	प्राङ्मातृकाक्षरैश्श्लोकैः सार्धपञ्चाशता स्थितम् ॥	२
	बलिद्वीपान्तरे लब्धं जानकीकविनिर्मितम् ।	
	रामेण संस्कृतं जीयात् श्रीरामायणमक्षरम् ॥	३
	इदं बरोडानगरे राज्ञा मुद्रापितं पुरा ।	
	स्वीकृतं बालबोधार्थं बालिद्वीपप्रबन्धगम् ॥	४
	नष्टवर्ण-विसंवादं शमयन् वर्णसङ्करम् ।	
	ऊपुतं लृविकाराङ्कं अभेदं रलयोद्देशम् ॥ दि	५
	व्युदस्यन् कचिदेवात्र श्लोकलक्षणभञ्जनम् ।	
	ओं श्रीमदक्षरं रामायणमित्यभिधां दिशन् ॥	६
	प्रथमाक्षरयोगेन मातृकाक्षरयोजनात् ।	
	षष्टिवर्णपरीवर्तात् नवत्यक्षरयोजनात् ॥	७
	तत्र तत्र च संरक्षन् साभिप्रायं वचः कवेः ।	
	अष्टश्लोकीं ततः कुर्वन् रामस् संस्कृतवानिदम् ॥	८

इतीदं अनुबन्धसहितं बालिद्वीपप्रसिद्धं

अक्षररामायणम्

